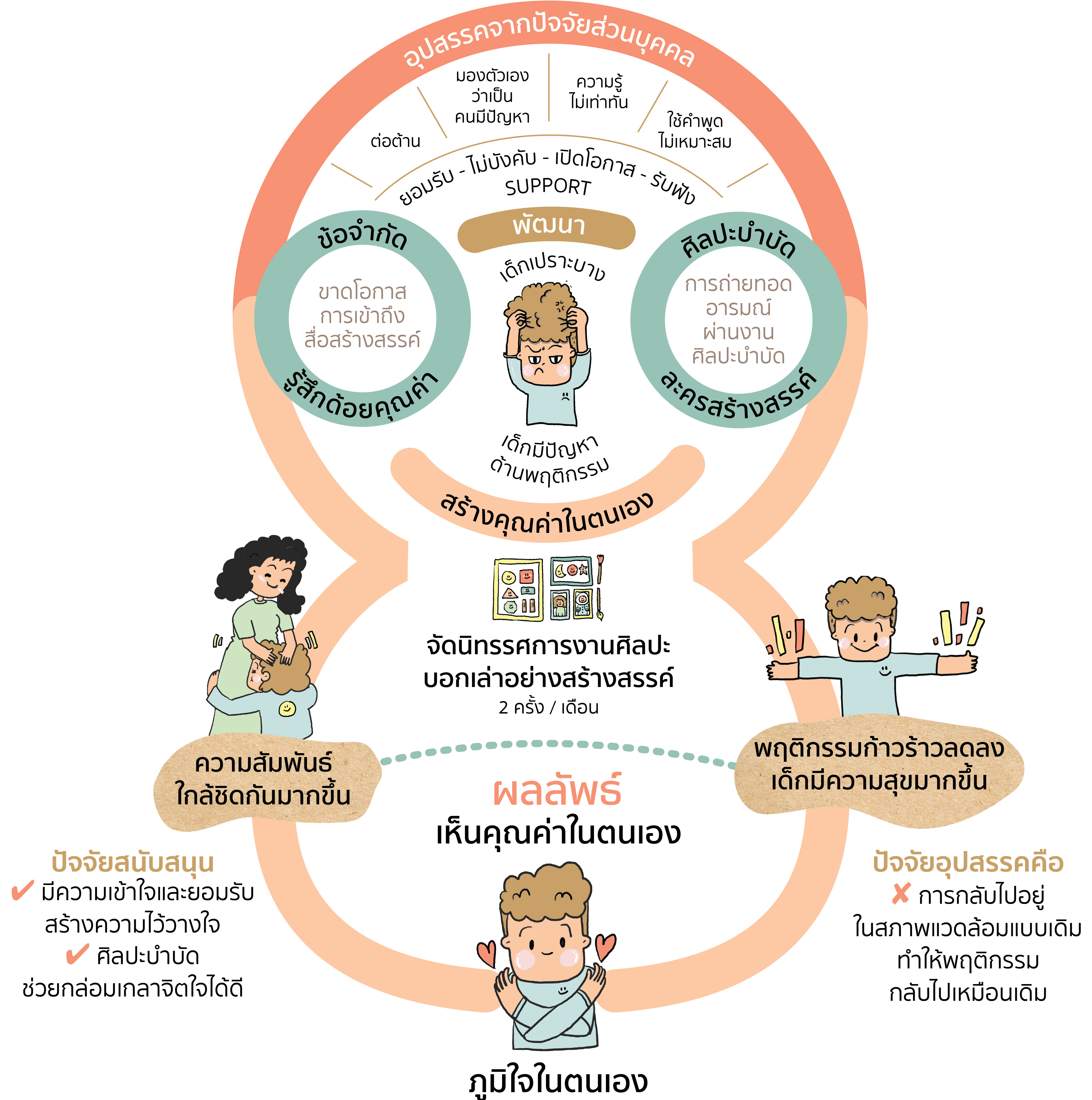

โครงการพัฒนานักสื่อสารสุขภาวะ ด้วยกระบวนการศิลปะสร้างสรรค์สุข

คุณบุญนิสา บุญประสพ

ปัจจัยสนับสนุน
✓ มีความเข้าใจและยอมรับ
สร้างความไว้วางใจ
✓ ศิลปะบำบัด
ช่วยกล่อมเกลาจิตใจได้ดี

ปัจจัยอุปสรรคคือ
✗ การกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบเดิม
ทำให้พฤติกรรมกลับไปเหมือนเดิม

“มุ่งหวังบำบัดฟื้นฟูเยียวยา คับหา และส่งเสริมศักยภาพเด็กกลุ่มเปราะบาง
และมีปัญหาพฤติกรรม ให้กลับมาเข้าใจและมองเห็นคุณค่าที่มีอยู่ในตัวเอง
สร้างการเปลี่ยนแปลงจนนำไปสู่การก้าวไปเป็นนักสื่อสารสุขภาวะ”

คำพูดของคุณ บุญนิสา บุญประสพ ที่ยืนยันและเชื่อมั่นว่าเด็กทุกคนมีดี และสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองได้
โดยมีผู้ใหญ่เข้าไปช่วยเหลือ

จุดเริ่มต้นโครงการ

ในสังคมยังมีกลุ่มเด็กและเยาวชนอีกจำนวนหนึ่งที่ขาดโอกาสเข้าถึงกระบวนการและสื่อสร้างสรรค์ ทำให้เด็กกลุ่มนี้อาจก้าวไปสู่หนทางที่ผิด เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม ใช้ความรุนแรงจนอาจเลือกทางเดินของชีวิตที่ผิดพลาด โครงการนี้จะช่วยให้เด็กกลุ่มเปราะบางได้มีโอกาสเข้าถึงสื่อและพื้นที่สร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการทางศิลปะบำบัดที่จะช่วยให้เขาได้เรียนรู้ ตระหนักถึงคุณค่าของตัวเองจนเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวเอง และก้าวเข้าสู่การเป็นนักสื่อสารสุขภาวะ นั่นคือความสามารถสื่อสารสิ่งที่มีความหมายออกมาสู่สังคม

โครงการพัฒนานักสื่อสารสุขภาวะด้วยกระบวนการศิลปะสร้างสรรค์ เกิดขึ้นเพื่อบำบัดฟื้นฟูเยียวยา คับหา และส่งเสริมศักยภาพเด็กกลุ่มเปราะบางและมีปัญหาพฤติกรรม ให้กลับมาเข้าใจและมองเห็นคุณค่าที่มีอยู่ในตัวเอง สร้างการเปลี่ยนแปลงจนนำไปสู่การก้าวเป็นนักสื่อสารสุขภาวะ

วัตถุประสงค์

1. นักเรียนกลุ่มเป้าหมายสามารถพัฒนาตนเองเป็นนักสื่อสารสุขภาวะด้วยการถ่ายทอดเรื่องราว จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้รู้ได้ผ่านนิทรรศการศิลปะสร้างสรรค์ และการแสดงละครสร้างสรรค์
2. คุณครูกลุ่มเป้าหมายเกิดความตระหนักรู้ในตน เกิดพลังแรงใจในการทำงานและเกิดความเข้าใจในปัญหาของนักเรียน

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายและเด็กนักเรียนชั้นมัธยมต้นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทั้งความรุนแรง การใช้สารเสพติด ในโรงเรียน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์47 จ.เพชรบุรี และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ บางกรวย จ.นนทบุรี

กระบวนการ

กิจกรรมที่ 1 : พัฒนาศักยภาพเด็กด้วยศิลปะบำบัดและละครสร้างสรรค์ กิจกรรม “เด็กมีศิลป์”

กิจกรรมหลักในโครงการประกอบด้วยกิจกรรมศิลปะบำบัด 16 กิจกรรม กิจกรรมละครสร้างสรรค์ 4 กิจกรรม นำมาร้อยเรียงเป็นกระบวนการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากรูประธรรมเป็นนามธรรม จากสิ่งสมมติไปสู่ความเป็นจริงของชีวิต จากความเข้าใจตนเองไปยังความเข้าใจผู้อื่น และสังคมแวดล้อม โดยเราใช้เครื่องมือเรื่องศิลปะบำบัด และละครบำบัดของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

ศิลปะบำบัด คือ การใช้กิจกรรมทางศิลปะเพื่อค้นหาและพัฒนาศักยภาพ ให้ความสำคัญกับกระบวนการและ กิจกรรมทางศิลปะ ไม่มุ่งเน้นผลผลิตของงาน ผ่านกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการวาด การปั้น การระบายสี การเคลื่อนไหว การแสดงละคร บทบาทสมมุติ ดนตรี เป็นต้น

ศิลปะบำบัดเปิดโอกาสให้ได้แสดงความรู้สึกนึกคิดอย่างอิสระ ทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย สงบ เข้าใจและมองเห็นศักยภาพของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง (Self - esteem) เกิดกระบวนการรู้คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Cognitive) และเกิดความเข้าใจผู้อื่น (Empathy) พัฒนาอารมณ์สติปัญญา สมาธิ ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก การประสานงานการเคลื่อนไหวของร่างกาย กระตุ้นการสื่อสาร และเสริมสร้างทักษะทางสังคม

กระบวนการทั้งหมดทำทุกเดือน เดือนละ 2 ครั้ง และสุดท้ายไฮไลท์คือ งานนิทรรศการศิลปะสร้างสรรค์ มีการแสดงผลงานทั้งภาพวาด งานปั้นที่เด็กๆ คัดเลือกด้วยตนเอง และมีการแสดงละครเวที 1 เรื่อง ซึ่งเด็กๆ ช่วยกันสร้างสรรค์ออกมาเองตั้งแต่การเขียนบทละคร ฉาก แสงสี เสียง และการแสดง

กิจกรรมที่2: เสริมสร้างพลังครูด้วยศิลปะบำบัด

กิจกรรมเสริมสร้างพลังครูเป็นกิจกรรมที่ใช้กระบวนการกลุ่มศิลปะบำบัด เน้นให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกมั่นคงปลอดภัยที่จะเปิดเผยเรื่องราวประสบการณ์ส่วนตัวของตน กิจกรรมจะมีการร้อยเรียงจากการเห็นหน้าสบตา พูดตัวต่อตัว พูดคุยเป็นกลุ่ม เช่น กิจกรรมวาดฉันทวาดเรือ กิจกรรมศิลปะบำบัดเพื่อการปลดปล่อยตัวเอง เช่น กิจกรรมเล่นแป้ง ละเอียดสี กิจกรรมศิลปะบำบัดเพื่อการสำรวจและสะท้อนตัวตน เช่น กิจกรรม ครอบครั้วสัตว์ของฉัน โหมบายครอบครั้ว กิจกรรมศิลปะบำบัดเพื่อการเติมเต็มและเสริมพลัง เช่น Self Mandala ในแต่ละขั้นตอนนี้จะมีการสะท้อนความรู้สึกและสรุปการเรียนรู้ในกระบวนการทุกครั้ง (กิจกรรมเน้นการลงมือปฏิบัติให้ครูได้ประสบการณ์ตรงจากการทำงานศิลปะมีสอดแทรกเทคนิคเนื้อหาเล็กน้อย เช่น เรื่องการฟังอย่างลึกซึ้ง)

ปัญหาและอุปสรรค

ในช่วงแรกเด็กมีความรู้สึกต่อต้าน ไม่เข้าร่วมกิจกรรม และไม่ร่วมทำกิจกรรม มีทัศนคติต่อตัวเองว่ามีปัญหา จึงต้องเข้ารับการอบรมและทำกิจกรรม เด็กเรียนรู้ได้ไม่เท่ากัน ไม่เคารพกติกาของการเรียน ใช้ความรุนแรงทั้งคำพูด การ Bully และการลงมือทำ

คลี่คลาย

เด็กเกิดการยอมรับ เข้าใจตนเอง และมองเห็นศักยภาพที่ตนมี ไม่บังคับให้ร่วมกิจกรรม และให้เป็นผู้สังเกตการณ์ก่อนจะดึงเข้ามาร่วมทำกิจกรรม เปิดโอกาสให้เด็กเสมอ พร้อมรับฟัง และแก้ปัญหาาร่วมกัน เมื่อเด็กเปิดใจ กล่าวเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ฟัง ก็ต่อยอดนำไปสู่การแก้ปัญหาให้กับเด็กได้ โดยใช้กระบวนการทำงานของมูลนิธิพิทักษ์สิทธิเด็กเข้าช่วยเหลือ มีนักสังคมสงเคราะห์ติดตามไปที่บ้านเพื่อพูดคุยกับผู้ปกครอง เพื่อสนับสนุนเด็ก

ปัจจัยความสำเร็จ

นักบำบัดเข้าใจและมองให้เห็นถึงความต้องการที่แท้จริงของเด็ก ยอมรับเด็กแบบไร้เงื่อนไข มองข้ามพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เด็กก็จะเปิดใจทำให้เกิดแก้ปัญหาได้ดีขึ้น เครื่องมือเหมาะสม กระบวนการของศิลปะบำบัดและละคร เป็นเครื่องมือที่จะช่วยเข้าถึงจิตใจเด็กได้ ทำให้เด็กสนุก มีความสุข เข้าใจตัวเอง เข้าใจคนอื่นและมีความภาคภูมิใจในตัวเอง

ผลลัพธ์ระยะสั้น

เด็กมีความสุขและมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น
มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง
มีความภาคภูมิใจในตัวเองมากขึ้น
มองเห็นคุณค่าในตัวเอง รู้จุดดี จุดเด่นและจุดด้อยของตัวเองที่ไม่เคยรู้มาก่อน
ครูสนิทกับเด็กมากขึ้น ทำให้เด็กรับฟัง กล่าวเปิดใจและพูดคุยเรื่องต่างๆ กับครูมากขึ้น

ข้อสังเกต

พฤติกรรมของเด็กเกิดขึ้นและสะสมมาเป็นเวลานานจึงเปลี่ยนแปลงยาก เมื่อเด็กกลับไปอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนรูปแบบเดิม ลักษณะกิจกรรมที่ทำซ้ำๆ ไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ไม่มีเวทีและพื้นที่ให้เด็กได้แสดงออก การกลับสู่วงจรเดิมสำหรับเด็กบางคนก็ดีขึ้นแต่บางคนไม่ได้แยะไปกว่าเดิมแต่ก็ไม่ได้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมควรจัดกับกลุ่มเป้าหมายเดิมต่อเนื่อง 3 ปี และเป็นกิจกรรมต่อยอดการเรียนรู้ไปเรื่อยๆ โดยเริ่มตั้งแต่ชั้นประถม4 ต่อเนื่องจนถึงประถม6 จัดฝึกอบรมให้ครูที่สนใจสามารถเป็นกระบวนการศิลปะบำบัดและละครสร้างสรรค์ให้ได้ โดยมีทีมงานผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษา ควรจัดให้มีกิจกรรมพัฒนาสุขภาพทางปัญญาครูอย่างต่อเนื่อง เพราะครูเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเด็ก

